גמ' והקריבו מה תלמוד לומר. בעולת העוף כתיב והקריבו הכהן אל המזבח מה ת"ל הא כתיב והקריב מן התורים וגו' וליכתוב בתריה ומלק הכהן את ראשו על המזבח: **פרידין.** גוזלות: **נקבע לו הכן.** שלא ימלקנו זר: **לא קבע לו הכן. דשחיטה בזר כשירה: קבע לה כלי.** דנפקא לן מויקח את המאכלת לקמן בתרא פירקין (לז:): **ת"ל והן ומלק אמר רבי עקיבא בו'.** כולה ר' עקיבא קאמר לה: **בעלמו של הכן.** בלפורנו ולא בסכין: **בין המעלה** יא). מן החוט: **מן הצואר.** מן הגרון: **ונאמר להן.** בחטאת [העוף]: **והקטיר אותו.** יב) ושסע בכנפיו ולא יבדיל והקטיר אותו יג) אני יודע מה שנאמר תחילה ומלק את ראשו והקטיר בהקטרת הראש: **דמו כולו.** מדלא כתיב ומלה מדמו יד): **מאחר שהקטיר הוא ממלה.** ות"ת במילוי הגוף, לא מקיימת דמו כולו: ה"ג טו) **ת"ל ומלק והקטיר ומלה דמו וכי תעלה על דעתך משהקטיר ממלה אלא לומר לך מה הקטרה בראש המזבח אף המילוי בראש המזבח: ובא לקרן דרומית מזרחית גרסינן: למטה מרגליו.** שהחוט למטה מן הסובב אמה: **אלא בראש המזבח.** דבעינן והקטיר ומלה דמו שיהא מילוי בקיר הסמוך למקום הקטרה: **מאי ביניייהו.** כלומר במאי קמיפלגי הא ע"ק לת"ק גופיה אית ליה והקטיר ומלה דמו דאי לאו ס"ל קיר העליון מנא ליה: **עושה מערכה בו.** לת"ק הרוצה לעשות מערכה על גבי סובב ולהקטיר טז) עושה הילכך מילוי שתחת הסובב סמוך למקום הקטרה יז): **יכול יקדיר.** את העור בסכין ויטלנו לזפק לבדו בלא עור ובלא נוצה כמו יח) שגולין עוף עושין: **ונוטל את קורקבנה.** ונותלה לשון פרש ודבר מאוס הוא כמו (מיכה ד) כי גלו גם נעו: **בנוצתה** יט) **שלה.** ולא כ) יותר ממה שכנגד הזפק הא

והקריבו מה תלמוד לומר. ות"ת דבפ"ק דחולין (כא:) דרש [כא] לדרשא אחרינא הא מיצטריך לכדדרשינן הכא וי"ל דהכא דרש מדסמיכה לתורים ובני יונה ש"מ פרידה אחת והתם דרש מדסמיכה לוהקטיר [כב] ואין לומר דדרשינן תרתי משום וי"ו דוהקריבו דהא בחולין הוא רבי ישמעאל דלא דרש וי"ו פ' אלמנה (יבמות דף סח:) כ):

עוף שלא קבע לו צפון אינו דין שלא קבע לו כהן. ות"ת קמילה תוכיח דלא קבע לה לפון וקבע לה כהן [כג] ויש לומר מה למנחה שטעונה הגשה ותנופה וקידוש קומץ וכלי [כד] שרת ות"ת נילף מדלתיתקש חטאת למנחה כדלמרינן לעיל (דף סג:) ונראה דמסתבר ליה דלא תהוי מליקה עבודה יותר משחיטה: **בן עוף שקבע לו כהן אינו דין שיקבע לו כלי.** ות"ת קמילה תוכיח שקבע לה כהן ולא קבע לה כלי וי"ל מה למנחה שכן אינה מיני דמיס ות"ת מה לבן נאן שכן מין זבח אבל עוף לא חשיב ליה מין זבח בפ"ק (לעיל דף ח:) וי"ל דהיינו משום דקיס לן שהוא ביד אבל [כה] אי הוה בכלי הוה חשיב מין זבח ות"ת מה לבן נאן שכן טעון צפון על כן נראה דמעיקרא סמיך אהיקשא דזאת התורה דילפינן מינה מה עולה טעונה כלי דעופות נמי כתיבי בההוא עניינא מדפרין פ"ק דחולין (דף כב.) ביום מביאו לוותו ונפקא ובמגילה פרק הקורא למפרע (דף כ:) גבי כל היום כשר למליקה דרשינן בגמרא מביום לוותו:

תלמוד לומר הכהן ומלק [כו] בעצמו של כהן. וא"ת ונילף מדלתיתקש לעיל חטאת העוף למנחה וי"ל חטאת איתקש עולת העוף לא איתקש ועוד כיון דאיכא לאוקומי היקש [כז] לא מפקא מק"ו דהכא ועוד דלדרבה נקיש בהיקשא דזאת התורה לעולה דבעיא כלי: **וכי תעלה על דעתך שזר קרב למזבח.** ואפילו מאן דלית ליה הך סברא גבי הנתא אליתא (יומא דף מה.) משום דהא אפשר דקאי אמרעא ועביד במפוחא:

אף מליקה בראש מזבח. חטאת [כח] ועולה ילפי מהדדי גבי מול עורף ולענין בעצמו של כהן בג"ש נאמר כאן ומלק ונאמר להלן ומלק אבל להצריך לחטאת מליקה בראש המזבח כעולה [כט] לא ילפינן משום דעולה לא ילפא אלא מהיקשא דהקטרה ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש מדרבי יוחנן כדאמר פרק איזהו מקומן (לעיל דף מט:) וא"ת בפ"ק דקדושין (דף לו.) דאמר דמליקה אינה כשירה בנשים דאיתקש להקטרה והקטרה כתיב בני אהרן ולא בנות אהרן תיגח מליקה דעולה מליקה דחטאת מגלן דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש וי"ל דגלוי מילתא בעלמא הוא כהן ולא כהנת וא"ת ורבי שמעון [ל] דנפקא ליה בפרק קמא דחולין (דף כא:) עולת העוף ממול עורף מהיקישא דכמשפט חטאת העוף ולית ליה ג"ש דהכא ל"כ מגא ליה בחטאת העוף דבעינן כהן שתהא בעצמו של כהן וי"ל דחטאת נמי ילפא מעולה מהיקישא דכמשפט: **דמו בולו.** נראה דחטאת לא בעי דמו כולו מדלא קתני בה הקיף בית מליקה [לא] למזבח: **ואם עשאה למטה מרגליו ואפילו אמה אחת כשירה.** אף על גב דכתיב ומלק והקטיר ונמלה לא בעי מקום הקטרה ממש כי היכי דלגבי דם חשיב [לב] **סמוך לקרן אמה אחת:**

ליה דהכהן אתא לומר שתהא מליקה בעצמו של כהן לא לקבוע לו כהן לא אילטריך דבפרא הוא בלא פסוק דאיך כהן כדמפרש תלמודא אבל ודאי לא נשמע מהכהן מתני': **מה הקטרה הראש בעצמו** [לג] פו'. ות"ת אי מה הקטרה אינה מעכבת אף מליקה אם לא הבדיל בעולה אינה מעכבת, וא"כ למה תנן אם לא הבדיל בעולה פסול. ומיהו ריב"א דס"ל נימא מליקה דומיא דהקטרה דאם לא הבדיל אלא בסימן אחד הוי כמילוי לא מלק כלל ואיכא מליקה ואי פסול ממילא, אבל אם איכר מצות הקטרה לא מיפסל בהכי. אבל קשה דלעיל ילף נמי מה הקטרה בראש המזבח, ועוד קשה דאמאי קאמר במתני' דאם אינה פסול, נימא דומיא דהקטרה ואם לא הקטיר כשר, וי"ל דהתם נמי הוא דומיא דהקטרה וה"פ מה הקטרה אם שינה בה ולא עשאה בראש המזבח איכר מצות הקטרה והוי כאלו לא הקטיר כלל ואם לא הקטיר כלל פסול, אף מליקה אם שינה בה איכר מצות מליקה כאילו לא מלק כלל ואם לא מלק כלל פסול דאין כאן עבודה כלל: **וכי תעלה על דעתך שזר שחקטיר כו'.** וא"ת אי"ר שמעון דס הגוף קאמר דאכתי לא איירי קרא אלא בהקטרת הראש, וי"ל דנמלה דמו משמע ליה כל דמו וכל ליכא הואיל והקטיר הראש: **תוד"ה עוף שלא קבע בו'.** וקידוש קומץ בכלי שרת. נ"ב, לאחר קמילה מה שאין כן בעוף. ועוד אמר ריב"א דמליקה לשמיטה סברא לומרה שכן מיני דמיס ולא לקמילה דמצהה שאינה מיני דמיס (תוס' אחרות) [לד] דמליקה בעלמא הוא דאיכא מליקה, וי"ל דמה למנחה שטעונה הגשה (תוס' אחרות): **ד"ח** וכי תעלה בו' **ואפילו** מאן דלית ליה הך סברא. עי' לעיל בתוס' דף יד ע"ב ובתוס' יומא דף כז ע"ב:

גמ' מה הקטרה בראש המזבח אף מליקה בראש המזבח. עי' בתוס' יומא דף ע"ב ד"ה אי מה וכו'): **שם אם עשאה למטה מרגליו.** ע"ל דף פז ע"ב תוספות ד"ה עולת:

מוסף רש"י

כזית בחורן כזית למחר. מיסב בחתת הצבורות ב' מתקצות חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ועד שהמא מייירי בשתי עבודות שמיסב בחתת חוץ לזמנו ובחתת חוץ למקומו, והשתא מיירי בעבודה אחת, ולר' יהודה הוא דאלמרינך, דלא מיתא שמיסב שתיהן בשתי עבודות הוא דפליג ר' יהודה דבתר קמייתא אזלינן אבל בחד עבודה מודה, קמ"ל: כזית למחר כזית בחורן. אע"פ שמיסב תחילה חוץ לזמנו, הואילאתו שניה מידי כלא (מנחות יב.): **א"ר יהודה.** אכולה מתני' פליג, דלית ליה מתקצות מוליאות זו מזו אלא אם כן קדש פסולו לפיגול, ותו לא קריבן ביה הכלאתא כשר, ובעבודה אחת נמי פליג דאית ליה הפוס לשון ראשון: לאכולו כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. ומיניסם חוץ לזמנו או חוץ למקומו: כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין. לפוסלו, דהכא ליכא שיעורא והכא ליכא שיעורא (לעיל כט:): **קבע לה כלי.** לשמיטה לאפוקי לור וקנה דכלי שרת בעינן (לקמן צח.) **וכי תעלה על דעתך.** וכי תעלה על לב שזר קרב לגבי מזבח והכא נאמר אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו (יומא מה.): **בעצמו של כהן.** קולן בעפרנו ממול העורף ותוחך מפרקתו עד שמגיע לסימנין וקולקן (ויקרא א טז) **אף מליקה בראש המזבח.** למעלה מחוט הקטרת בראש המזבח, דאילו מליקת חטאת העוף למטה כדאיתא לה (חולין כב.):

שיטה מקובצת

ת"ל הכהן ומלק. כדמפרש ר"ע שתהא מליקה בעצמו של כהן, דר"ע מיצמא דתא"ק אתא לאפוקי מלא דמ"ל דתא"ק לית ליה דמשמעות הכהן משמע מדהי שתהא מליקה בעצמו של כהן ולקבוע לו כהן, ור"ע אית ליה דהכהן אתא לומר שתהא מליקה בעצמו [לה] פו'. ות"ת אי מה הקטרה אינה מעכבת אף מליקה אם לא הבדיל בעולה אינה מעכבת, וא"כ למה תנן אם לא הבדיל בעולה פסול. ומיהו ריב"א דס"ל נימא מליקה דומיא דהקטרה דאם לא הבדיל אלא בסימן אחד הוי כמילוי לא מלק כלל ואיכא מליקה ואי פסול ממילא, אבל אם איכר מצות הקטרה לא מיפסל בהכי. אבל קשה דלעיל ילף נמי מה הקטרה בראש המזבח, ועוד קשה דאמאי קאמר במתני' דאם אינה פסול, נימא דומיא דהקטרה ואם לא הקטיר כשר, וי"ל דהתם נמי הוא דומיא דהקטרה וה"פ מה הקטרה אם שינה בה ולא עשאה בראש המזבח איכר מצות הקטרה והוי כאלו לא הקטיר כלל ואם לא הקטיר כלל פסול, אף מליקה אם שינה בה איכר מצות מליקה כאילו לא מלק כלל ואם לא מלק כלל פסול דאין כאן עבודה כלל: **וכי תעלה על דעתך מאחר שהקטיר כו'.** וא"ת אי"ר שמעון דס הגוף קאמר דאכתי לא איירי קרא אלא בהקטרת הראש, וי"ל דנמלה דמו משמע ליה כל דמו וכל ליכא הואיל והקטיר הראש: **תוד"ה עוף שלא קבע בו'.** וקידוש קומץ בכלי שרת. נ"ב, לאחר קמילה מה שאין כן בעוף. ועוד אמר ריב"א דמליקה לשמיטה סברא לומרה שכן מיני דמיס ולא לקמילה דמצהה שאינה מיני דמיס (תוס' אחרות): **ד"ח** בן עוף בו' **קמיצה** תוכיח שקבע לה כהן ולא קבע לה כלי. שהיה קומץ בידו אף אי אינא מליקה, וי"ל דמה למנחה שטעונה הגשה (תוס' אחרות): **ד"ח** וכי תעלה בו' **ואפילו** מאן דלית ליה הך סברא. עי' לעיל בתוס' דף יד ע"ב ובתוס' יומא דף כז ע"ב:

שינויי נוסחאות

א) כ"ה במשניות, ובכתה"י ובד"ו ליתא. ועי' מסה"ש: ב) מיצת אל ממקן (ש"מ): ג) ומלק שתהא מליקה (ש"מ): ד) מיצות ודין הוא ליתא בכי"מ. וכש"מ סומן מעליהן קו. ה) בס"י נוסף ארוחז בראש ובגוף וממצה בשניהם (ש"מ): ו) על כל"ל (ש"מ): ז) בס"מ וכתה"י נוסף ולא על קיר אולם: ח) ס"י ודמה מחמצה (ש"מ): ט) מיצת כל נמקן. וכ"ל היא (*ש"מ): י) מיצת בנוצתה נמקן (*ש"מ): יא) כ"ל מלמעלה (*ש"מ): יב) מדכתיב ושסע אותו בכנפיו כל"ל (צ"ק): יג) אותו וגו' כל"ל והס"ד. ומה"ד ומה אני מקיים מה שנאמר כו' (שמב"י): יד) ס"י הדם [ומיצת מדמו ליתא] (גליון. וכ"ה בד"ו וכי"פ): טו) עי' רא"ט כ' שבא לאפוקי מגירסת ת"כ ויקא' נדבה פרשה ז', ועי"ש בפי' עזרת הכהנים דבפי' המומים ובמלון גרים רש"י בסה"כ: טז) ולהקטיר בה (ש"מ): יז) הקטרה הוא (ש"מ): יח) כמו שעושין שצוותן העוף (כי"פ): יט) בנוצה (כתה"י): כ) שלא יטול יותר כל"ל (*ש"מ): כא) ס"ל דרש לומר דהילך הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף [וגגליון, אולי ל"ל וי"ל דהתם דרש מדהקריב לזה כו'] היינו מדהקריב לזה ולא לאחר והכא דרש מדסמכיה והקריבו אל מן התורים (ש"מ): כב) ל"ל לומלק. ותיבת ולהקטיר נמחק (ש"מ): כג) בס"מ נוסף דכתיב וקמץ הכהן: כד) ל"ל בכלי (ש"מ): כה) ס"ל אבל כל כמה דלא ידענן שהוא ביד שפיר מיהשב מין זבח וכו' (ש"מ): כו) ומלק שתהא מליקה בעצמו כל"ל (ש"מ): כז) היקש לדרשא אחרינא לא מפקא וכו' כל"ל (צ"ק): כח) ל"ל החטאת (צ"ק): כט) ל"ל מעולה (צ"ק): ל) ל"ל ישמעאל (גליון): לא) מליקתו (בה"ז וצ"ק): לב) חשיב קרן סמוך כל"ל (ש"מ): לג) כ"ה בכי"צ. ולפנינו לעצמו:

ליקוטים

וכי תעלה על דעתך לאחר שהקטיר חוזר וממצה. ולא יתכן לומר שימלוק את הראש ויקטירנו ואחרי כן ונמצה דם הגוף על קיר המזבח והקטיר אותו, לפי שאין מקריבים אברים לעולם בשום קרבן אלא לאחר הרצאת דמים כי הדם הוא בנפש יכפר בכל הקרבנות (רמב"ן עה"ת ויקרא ט, טו); אבא יוסי בן חנן אומר נוטלה ונוטל קורקבנה עמה. על הפסוק (ויקרא א טז) והסיר את מוראתו בנוצתה. פירש"י בנוצתה, עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו כי נצו גם נעו. וזהו שתרגם אונקלוס באוכליה, וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר נוטל את הקרקבן עמה. ורבותינו אמרו קודר את הזפק בסכין כעין ארובה ונוטלו עם הנוצה שעל העור ע"כ. ואיננו נכון, שאין נוצה בשום מקום אלא נוצה ממש. וכן כי נצו גם נעו יאמר כי העלו נוצה לעופף ממקומם אל הגולה וגם ינועו שם, שלא מצאו מנוח. וכמוהו כי נצוא תצא (ירמיהו מח). והמתרגם הירושלמי אמר בו [על נצו גם נעו] ארי יתקוטטו אף יטלטלו, עשאו מן כי ינצו אנשים, יאמר כי הם נצים בכל העמים ונודדים מהם ולא יוסיפו לגור בתוכם. ויפה פירש. אבל לשון נוצה לא ימצא כדברי הרב. ומדרשו של אבא יוסי שהצריך ליטול אף הקרקבן עמה, מפני שהזפק והושט עם הקרקבן כלי המאכל הכל בכלל מראתו, כי בקרקבן יעשה הרעי. ולא חלק אבא יוסי כלל על מה שאמר תנא קמא ישלנו עם הנוצה, שהרי שנינו במשנה במסכת זבחים בא לו לגוף והסיר את המוראה ואת הנוצה ואת בני מעיים היוצאים עמה והשליכם לבית הדשן, ומשנה זו משנת אבא יוסי היא וקתני נוצה. ודעת אונקלוס כדברי חכמים שאינו מסיר רק הזפק בנוצתו עם האוכל הכנוס בו שהוא המוראה, ולפי שהכהן תופס בזפק ומסיר בו את המוראה אמר ית זפקיה באוכליה דאכיל הוא אוכליה בזפקיה כי אכליה תרגום מוראתו וזפקיה תרגום בנוצתה שהכתוב אמר שיסיר המוראה שהוא האוכל בנוצתה שעליה שנוטל הזפק בעורו ובנוצה שעליו. (רמב"ן שם פ' טז):

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא א, טו
2. וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת קָרְבָּנוֹ: ויקרא א, יד
3. וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רֹאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: ויקרא ה, ח
4. וְשִׁסַּע אֹתוֹ בִּכְנָפָיו לֹא יַבְדִּיל וְהִקְטִיר אֹתוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עֹלָה הוּא אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ויקרא א, יז
5. וְהָסִיר אֶת מֹרָאתוֹ בְּנֹצָתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ קֵדְמָה אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן: ויקרא א, טז

גליון הש"ס

[גמ' מה הקטרה בראש המזבח אף מליקה בראש המזבח. עי' כתוס' יומא דף ע"ב ד"ה אי מה וכו'] **שם אם עשאה** למטה מרגליו. ע"ל דף פז ע"ב תוספות ד"ה עולת:

מוסף רש"י

מז אבג מיי' (פי"ג) [פט"ז] מהלכות פסה"מ הלכה ב [אות ב הוא שם בהל' ג. ואות ג הוא בפי"ד הל' י]:
מח ד מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה י:
מט ה מיי' שם פ"ו הלכה כג:
נ ו ז ח מיי' שם הל' (כא) [כ]:
נא ט מיי' שם הלכה כא:
נב יב מיי' שם הלכה כ:

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא א, טו
2. וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת קָרְבָּנוֹ: ויקרא א, יד
3. וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רֹאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: ויקרא ה, ח
4. וְשִׁסַּע אֹתוֹ בִּכְנָפָיו לֹא יַבְדִּיל וְהִקְטִיר אֹתוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עֹלָה הוּא אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ויקרא א, יז
5. וְהָסִיר אֶת מֹרָאתוֹ בְּנֹצָתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ קֵדְמָה אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן: ויקרא א, טז